

U 44/2021 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta neuvoston päätökseksi Euroopan unionin liittymisestä yleissopimukseen ulkomaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 16 päivänä heinäkuuta 2021 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin liittymisestä yleissopimukseen ulkomaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 16.9.2021

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Hallitussihteeri Maija Leppä

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE KOMISSION EHDOTUKSESTA NEUVOSTON PÄÄTÖKSEKSI EUROOPAN UNIONIN LIITTYMISESTÄ YLEISSOPIMUKSEEN ULKOMAISTEN TUOMIOIDEN TUNNUSTAMISESTA JA TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA SIVIILI- TAI KAUPPAOIKEUDELLISISSA ASIOISSA

1 Ehdotuksen tausta

Euroopan komissio antoi 16 päivänä heinäkuuta 2021 ehdotuksen neuvoston päätökseksi Euroopan unionin liittymisestä yleissopimukseen ulkomaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa (COM(2021) 388 final).

Haagissa 2 päivänä heinäkuuta 2019 diplomaattikonferenssissa hyväksytyn yleissopimuksen tarkoituksena on luoda tehokas globaali järjestelmä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden rajat ylittävää tunnustamista ja täytäntöönpanoa varten. Yleissopimuksessa määrätään sellaisten ulkomaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, jotka täyttävät yleissopimuksen edellytykset, sekä annetaan perusteet, joiden nojalla tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä.

Yleissopimusta kuvataan ”yksitasoiseksi” (ns. single convention). Tällä tarkoitetaan sitä, että yleissopimus sisältää määräykset siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, mutta ei sen sijaan määräyksiä tuomioistuimen kansainvälisen toimivallan määräytymisestä. Yleissopimus on myös minimisopimus. Tämä tarkoittaa, että yleissopimuksen voimaantulo sopimusvaltiossa ei eräitä rajoitettuja poikkeuksia lukuun ottamatta estä tuomioiden rajat ylittävää tunnustamista tai täytäntöönpanoa yleissopimusta laajemmin, jos kansallinen laki tai muu sopimus sen mahdollistaa.

Yleissopimuksen taustalla on alun perin jo vuonna 1992 Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin puitteissa käynnistetty hanke ja siihen liittyvät neuvottelut maailmanlaajuisiksi yleissopimukseksi siviili- ja kauppaoikeuden alalla. Nämä neuvottelut kuitenkin kariutuivat, mikä johtui tuomioistuinten toimivaltaa koskeviin määräyksiin liittyvistä erimielisyyksistä. Hankkeen pohjalta hyväksyttiin kuitenkin vuonna 2005 Haagin oikeuspaikkasopimuksia koskeva yleissopimus. Sanotussa yleissopimuksessa määrätään tuomioistuimen kansainvälisen toimivallan määräytymisestä oikeuspaikkasopimuksen perusteella sekä sellaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, jotka on antanut tuomioistuin, jonka toimivalta on perustunut oikeuspaikkasopimukseen.

Neuvottelut ulkomaisten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaksi yleissopimukseksi käynnistyivät uudelleen vuonna 2016. Päätös neuvottelujen käynnistämisestä epävirallisen työryhmän laatiman yleissopimusluonnoksen pohjalta tehtiin Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin yleisten asioiden neuvostossa keväällä 2016. Luonnos sisälsi ehdotuksen ainoastaan tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevista määräyksistä, suoraa toimivaltaa koskevat kysymykset rajattiin neuvottelujen ulkopuolelle. Neuvotteluja käytiin vuosina 2016-2019 neljässä erityiskomissiossa ennen heinäkuun 2019 diplomaattikonferenssia.

Euroopan komissio edusti Euroopan unionia neuvotteluissa. Neuvottelujen aloittamista koskeva mandaatti annettiin komissiolle Euroopan unionin kilpailukykyneuvostossa toukokuussa 2016. Neuvottelumandaattia ja Suomen kantaa yleissopimusluonnokseen on käsitelty eduskunnassa

toukokuussa 2016 (E 42/2016 vp) ja joulukuussa 2016 (EJ 25/2016 vp). Hyväksytty yleissopimus vastaa sisällöltään valtioneuvoston neuvottelutavoitteita.

Yleissopimus on avoinna kaikille valtioille allekirjoittamista, ratifiointia tai liittymistä varten. Myös alueellisten taloudellisen yhdentymisen järjestöjen on mahdollista liittyä yleissopimukseen. Tällä hetkellä yleissopimuksen ovat allekirjoittaneet Uruguay, Ukraina ja Israel. Yksikään valtio ei ole vielä liittynyt yleissopimukseen tai ratifioinut sitä. Yleissopimus ei näin ollen ole vielä kansainvälisesti voimassa.

2 Ehdotuksen tavoite

Euroopan komission ehdotuksen mukaan Euroopan unionin liittyminen yleissopimukseen parantaisi EU:n alueella toimivien yritysten ja EU-kansalaisten oikeussuojan saatavuutta helpottamalla EU:n jäsenvaltioiden tuomioistuinten antamien tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa EU:n ulkopuolisissa valtioissa, joissa velallisella on omaisuutta. Ehdotuksen mukaan liittyminen myös lisäisi oikeusvarmuutta sekä vähentäisi rajat ylittävien oikeudenkäyntien kustannuksia ja kestoja. EU:n liittyminen yleissopimukseen vastaisi komission ehdotuksen mukaan unionin sitoutumista monenvälisyyteen kansainvälisissä suhteissa ja myös unionin politiikkaa, jolla pyritään lisäämään kansainvälisen kaupan ja ulkomaisten investointien kasvua sekä kansalaisten liikkuvuutta maailmalla.

Siviili- ja kauppaoikeudellisten tuomioiden rajat ylittävää tunnustamista ja täytäntöönpanoa säädellään EU-jäsenvaltioiden välisissä suhteissa ns. Bryssel Ia -asetuksella (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1215/2012, annettu 12 päivänä joulukuuta 2012, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla). Euroopan unioni on liittynyt myös Luganon vuoden 2007 yleissopimukseen sekä soveltamisalaltaan vuoden 2019 yleissopimusta rajatumpaan vuoden 2005 oikeuspaikka-sopimukseen koskevaan yleissopimukseen. EU:n liittyminen vuoden 2019 yleissopimukseen laajentaisi komission mukaan tällä hetkellä EU-jäsenvaltioissa voimassa olevaa rajat ylittävän oikeudellisen yhteistyön kehikkoa ja mahdollistaisi ulkomaisten tuomioiden liikkuvuuden nykyistä laajemmin.

Ehdotusta EU:n liittymiseksi yleissopimukseen ovat edeltäneet komission konsultaatiot jäsenvaltioissa, vaikutustenarviointiraportin julkaiseminen sekä mm. jäsenvaltioiden edustajien asi-antuntijakokous joulukuussa 2020. Näissä kaikissa on arvioitu yleissopimukseen liittyviä eri toimintavaihtoehtoja sekä yleissopimukseen liittymisen vaikutuksia jäsenvaltioissa. Komission ehdotus perustuu näiden arviointien kautta saatuihin näkemyksiin ja kantoihin.

3 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Ehdotuksen 1 artiklan mukaan Euroopan unioni tekee yleissopimuksen ulkomaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa. Tällä tarkoitetaan sitä, että Euroopan unioni sitoutuu yleissopimukseen liittymällä siihen. Ehdotuksen 2 artiklassa määrätään komissio nimeämään henkilö, jolla on valtuudet tallettaa liittymiskirja yleissopimuksen tallettajalle unionin puolesta.

Ehdotuksen 3 artiklan mukaan Euroopan unioni antaa yleissopimuksen tekemisen yhteydessä yleissopimuksen 27 artiklan mukaisen selityksen, jonka mukaan sillä on toimivalta kaikilla tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla oikeudenaloilla ja että sen jäsenvaltiot eivät allekirjoita, ratifioi eivätkä hyväksy yleissopimusta. Yleissopimus sitoo selityksen mukaan Euroopan unionin jäsenvaltioilta sen perusteella, että Euroopan unioni tekee yleissopimuksen. Jäsenvaltioilla viitataan tässä yhteydessä muihin jäsenvaltioihin paitsi Tanskaan.

Edotuksen 4 artiklan mukaan Euroopan unioni antaa yleissopimuksen tekemisen yhteydessä myös 18 artiklan mukaisen selityksen, jonka mukaan se ei sovelle yleissopimusta sellaisiin tuomioihin, jotka koskevat Euroopan unionissa sijaitsevan kiinteän omaisuuden kaupallisia vuokrasopimuksia. Selitys on ehdotuksen mukaan tarpeen sen varmistamiseksi, ettei EU-lainsäädännön ja yleissopimuksen välille synny ristiriitaa.

Kiinteän omaisuuden kaupallisia vuokrasopimuksia koskevissa asioissa jäsenvaltioiden keskinäisissä suhteissa sovellettava Bryssel Ia –asetus määrää sen jäsenvaltion tuomioistuimen yksinomaisesta toimivallasta, jossa kiinteä omaisuus sijaitsee. Yleissopimukseen sisältyviin tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin artikloihin ei sisälly vastaavaa määräystä yksinomaisen toimivallan edellytyksestä kiinteän omaisuuden kaupallisia vuokrasopimuksia koskevissa asioissa. Yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa mainitaan yksinomaisen toimivallan edellytyksestä ainoastaan sellaisten tuomioiden osalta, joissa otetaan kantaa kiinteän omaisuuden vuokraamiseen asumistarkoituksessa tai kiinteän omaisuuden rekisteröintiin. Tämän vuoksi jäsenvaltioiden olisi yleissopimuksen nojalla tunnustettava ja pantava täytäntöön sellaiset muissa yleissopimuksen sopimusvaltioissa annetut tuomiot, jotka koskevat jonkun jäsenvaltion alueella sijaitsevan kiinteän omaisuuden kaupallisia vuokrasopimuksia. Selitys poistaa tämän Bryssel Ia -asetuksen ja yleissopimuksen välisen epäyhtenäisyyden ja edesauttaa unionin lainsäädännöllä asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Ehdotuksen 5 artikla käsittelee päätöksen voimaantuloa.

Komission ehdotusta käsitellään neuvoston siviilioikeustyöryhmässä.

Komission ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin liittymisestä yleissopimukseen sekä yleissopimuksen lopullinen teksti ovat muistion liitteenä. Todistusvoimainen on kuitenkin vain heinäkuussa 2019 Haagissa diplomaattikonferenssissa hyväksytty ranskan- sekä englantinkielinen sopimusteksti.

4 Yleissopimus ulkomaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa

Yleissopimuksen soveltamisala. Määräykset yleissopimuksen asiallisesta soveltamisalasta sijoittuvat yleissopimuksen I lukuun. Yleissopimuksen 1 artiklan 1 kohdan mukaan yleissopimusta sovelletaan tuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa. Vero-, tulli- ja hallinto-oikeudelliset asiat on rajattu soveltamisalan ulkopuolelle. Tämä soveltamisalan raja on yhdenmukainen useiden muiden Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin piirissä laadittujen yleissopimusten kanssa. Artiklan 2 kohta määrittää yleissopimuksen alueellisen soveltamisalan. Yleissopimusta sovelletaan yhden sopimusvaltion tuomioistuimen antaman tuomion tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon toisessa sopimusvaltiossa.

Yleissopimuksen 2 artikla sisältää poikkeukset asiallista soveltamisalaa koskevasta pääsäännöstä. Luettelo yleissopimuksen ulkopuolelle rajatuista asioista on pitkä. Yleissopimusta ei esimerkiksi sovelleta perheoikeudellisiin asioihin, elatusapuun, konkurssiin, ydinvoimaonnettomuuksiin liittyviin vastuukysymyksiin, kuljetussopimuksiin, tiettyihin merioikeudellisiin asioihin, kunnianloukkauksiin tai immateriaalioikeuksiin. Yleissopimusta ei myöskään sovelleta välitystuomioihin eikä vastaavanlaisiin menettelyihin.

Yleissopimuksen soveltaminen ei artiklan 2 kohdan mukaan esty, mikäli soveltamisalan ulkopuolelle rajattu asia on noussut oikeudenkäynnissä esiin ainoastaan esikysymyksenä. Yleissopimuksen soveltamista tuomion tunnustamiseen tai täytäntöönpanoon ei estä artiklan 4 kohdan

mukaan myöskään yksinomaan se, että oikeudenkäynnin osapuolena on ollut valtio tai valtiota edustanut taho. Artiklan 5 kohdan mukaan yleissopimuksen määräykset eivät kuitenkaan vaikuta valtioiden tai kansainvälisten järjestöjen tai niiden omaisuutta koskeviin erioikeuksiin ja vapauksiin.

Yleissopimuksen 3 artikla sisältää vastaajan, tuomion sekä yhteisöjen tai muiden kuin luonnollisten henkilöiden asuinpaikan määritelmät. Tuomioiden osalta määritelmä kattaa myös oikeudenkäyntikuluja koskevan tuomioistuimen päätöksen edellyttäen, että ratkaisu oikeudenkäyntikulusta liittyy pääasiassa annettavaan ratkaisuun, joka voidaan tunnustaa tai panna täytäntöön yleissopimuksen nojalla. Tuomion määritelmän osalta yleissopimus tarkoittaa, että turvaamistoimi ei ole tuomio.

Tunnustaminen ja täytäntöönpano. Yleissopimuksen II luku on yleissopimuksen keskeisin osa käsitellessään tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteita sekä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa menettelyä. On huomioitava, että yleissopimus ei, toisin kuin esimerkiksi Bryssel Ia -asetus tai Luganon yleissopimus, sisällä varsinaisia määräyksiä tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta. Menettelyt tuomion tunnustamiseksi, julistamiseksi täytäntöönpanokelpoiseksi, täytäntöönpanoa varten rekisteröimiseksi ja varsinaiseksi täytäntöönpanemiseksi on kieltäytymisperusteita ja toimitettavia asiakirjoja lukuun ottamatta jätetty kansallisen lain varaan. Tämä ratkaisu on yhdenmukainen Haagin oikeuspaikkayleissopimuksen kanssa.

Yleissopimuksen 4 artikla sisältää yleiset määräykset sopimusvaltiossa annetun tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta. Sopimusvaltion tuomioistuimen tuomio tunnustetaan ja pannaan täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa yleissopimusten määräysten mukaan. Tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta kieltäytyminen on mahdollista ainoastaan yleissopimuksessa määräytyillä perusteilla.

Artiklan 2 kohdan mukaan tuomiota ei saa sen asiaratkaisun osalta ottaa uudelleen tutkittavaksi. Tässä yhteydessä on sallittua tarkastella ainoastaan sitä, mikä on tarpeen yleissopimuksen soveltamiseksi. Artiklan 3 kohdan mukaan päätös tunnustetaan vain, jos se on voimassa tuomiovaltiossa, ja pannaan täytäntöön, jos se on täytäntöönpanokelpoinen tuomiovaltiossa. Artiklan 4 kohta sisältää määräyksen siitä, että tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanoa on mahdollista lykätä tai siitä voidaan kieltäytyä, jos tuomioon, jonka tunnustamista tai täytäntöönpanoa haetaan, on haettu muutosta tuomiovaltiossa tai jos muutoksenhaku aika ei ole vielä päättynyt. Pyynnöstä kieltäytyminen edellä sanotulla perusteella ei kuitenkaan estä sitä, että täytäntöönpanohakemus myöhemmin tehdään uudelleen.

Yleissopimuksen 5 artikla käsittelee tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteita. Kyseinen artikla on hyvin laaja sisältäen lukuisia vaihtoehtoisia tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteita. Perusteet on kirjoitettu niin sanottujen epäsuorien toimivaltaperusteiden muotoon. Tunnustetuiksi ja täytäntöön pantaviksi voivat tulla ainoastaan sellaiset tuomiot, jotka on antanut tuomioistuin, jonka toimivalta on perustunut 5 artiklassa lueteltuun toimivaltaperusteeseen. Näitä ovat esimerkiksi vastaajan asuinpaikka, vastaajan nimenomainen suostumus toimivaltaan tai se, että vastaaja esittää pääasiaa koskevia väitteitä riitauttamatta toimivaltaa, taikka sopimusvelvoitteiden osalta velvoitteen täyttämipaikkaan perustuva toimivalta. Perusteilla ei ole keskinäistä hierarkiaa. Tuomioita, joissa toimivalta on perustunut yksinomaan oikeuspaikkasopimukseen, ei tunnusteta tai panna täytäntöön yleissopimuksen nojalla. Tämä poissuljenta johtuu siitä, että kyseisiä tuomioita ja niiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa säädellään Haagin oikeuspaikkayleissopimuksessa.

Kuluttaja- ja työsopimusriitoja varten on erityismääräys. Tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteita on 5 artiklan 2 kohdassa tarkennettu ja rajattu kuluttajien ja työntekijöiden suojaamiseksi. Myös kiinteän omaisuuden vuokraamista asumistarkoituksessa tai kiinteän omaisuuden rekisteröintiä koskevissa asioissa tunnustamisen ja täytäntöönpanon edellytyksiä on rajattu. Yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan näitä asioita koskeva tuomio voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön yleissopimuksen nojalla vain, jos sen on antanut tuomioistuin siinä valtiossa, jossa omaisuus sijaitsee.

Yleissopimuksen 6 artikla sisältää määräyksen yksinomaisesta tunnustamisen ja täytäntöönpanon perustasta sellaisten tuomioiden osalta, jotka käsittelevät kiinteään omaisuuteen liittyviä esineoikeuksia. Edellä mainittua asiaa käsittelevä tuomio voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön vain, jos kyseinen kiinteä omaisuus sijaitsee tuomiovaltiossa.

Yleissopimuksen 7 artikla sisältää perusteet, joiden nojalla ulkomainen tuomio voidaan jättää tunnustamatta ja panematta täytäntöön. Tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä, jos tuomio on selkeästi oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen (ordre public) tai jos haastehakemuksen tiedoksianto ei ole täyttänyt sille asetettuja vaatimuksia. Kieltäytyminen on mahdollista myös esimerkiksi tilanteissa, joissa tuomio on saatu petoksella.

Koska yleissopimus ei sisällä toimivaltaa koskevia määräyksiä, se ei myöskään sisällä ns. lis pendens –sääntöä, joka estäisi samojen asianosaisten samaa asiaa koskevat rinnakkaiset oikeudenkäynnit eri sopimusvaltioissa. Yleissopimuksessa kuitenkin mahdollistetaan tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta kieltäytyminen tällaisessa tilanteessa tietyin edellytyksin. Artiklan 1 kohdan e ja f alakohtien mukaan tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä, jos tuomio on ristiriidassa pyynnön vastaanottaneen valtion tuomioistuimessa samojen asianosaisten välisessä riita-asiassa annetun tuomion kanssa tai jos tuomio on ristiriidassa toisessa valtion tuomioistuimessa samaa asiaa koskevan ja samojen asianosaisten välillä aikaisemmin annetun tuomion kanssa edellyttäen, että aikaisempi tuomio täyttää edellytykset sen tunnustamiseksi pyynnön vastaanottaneessa valtiossa. Tunnustamista ja täytäntöönpanoa on artiklan 2 kohdan mukaan mahdollista myös lykätä tai siitä voidaan kieltäytyä, jos samojen asianosaisten välillä on samaa asiaa koskeva oikeudenkäynti vireillä pyynnön vastaanottaneessa valtiossa ja tämä oikeudenkäynti on alkanut ennen sitä oikeudenkäyntiä, jossa annetun tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa pyydetään, ja riidan ja pyynnön vastaanottaneen valtion välillä on läheinen yhteys. Pynnön epäminen näillä perusteilla ei kuitenkaan estä myöhempää hakemusta.

Yleissopimuksen 8 artikla määrää esikysymyksiä koskevien ratkaisujen tunnustamisen ja täytäntöönpanon edellytyksistä. Yleissopimuksen 9 artiklassa määrätään tuomion osittaisesta tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta. Artiklassa viitataan tilanteisiin, joissa vain osan tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanoa haetaan tai joissa vain osa tuomiosta on tunnustettavissa ja pantavissa täytäntöön. Yleissopimuksen 10 artikla mahdollistaa tuomion tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytymisen tilanteissa, joissa kyse on rangaistuksena määrättävästä vahingonkorvauksesta, joka ei korvaa asianosaisten todellista menetystä tai vahinkoa. Tällaisia vahingonkorvauksia voidaan määrätä esimerkiksi Yhdysvalloissa.

Sovintojen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta määrätään 11 artiklassa. Artiklan mukaan sovinto, jonka sopimusvaltion tuomioistuin on vahvistanut tai joka on tehty sopimusvaltion tuomioistuimessa oikeudenkäynnin aikana ja joka on täytäntöönpanokelpoinen tuomiovaltiossa samoin edellytyksin kuin tuomio, pannaan täytäntöön samoin edellytyksin kuin tuomio.

Yleissopimuksen 12-14 artiklat käsittelevät tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa menettelyä. Asiakirjat, jotka on esitettävä haettaessa tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanoa, luetellaan 12 artiklassa: täydellinen ja oikeaksi todistettu jäljennös tuomiosta; jos asiassa on annettu

yksipuolinen tuomio, alkuperäinen tai oikeaksi todistettu jäljennös sellaisesta asiakirjasta, josta käy ilmi, että haastehakemus tai muu vastaava asiakirja on annettu tiedoksi pois jääneelle vastaajalle; sekä asiakirjat, joista ilmenee, että tuomio on voimassa tai, tapauksesta riippuen, täytäntöönpanokelpoinen tuomiovaltiossa. Sovinnon osalta edellytetään tuomioistuimen antamaa todistusta siitä, että sovinto tai osa siitä on täytäntöönpanokelpoinen tuomiovaltiossa samoin edellytyksin kuin tuomio. Artiklan 2 kohdan mukaan pyynnön vastaanottanut tuomioistuin voi tarvittaessa pyytää lisäselvitystä siltä osin kuin tuomiosta ei käy ilmi, että yleissopimuksen II luvun edellytykset ovat täyttyneet. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, ettei artiklan 1 kohdan luettelo esitettävistä asiakirjoista ole tyhjentävä. Artiklan 3 kohdassa määrätään yleissopimukseen liitetyn lomakkeen käyttämisestä haettaessa tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanoa. Lomakkeen käyttö ei ole pakollista. Artiklan 4 kohta määrää asiakirjojen käännosvaatimuksista.

Yleissopimuksen 13 artiklan mukaan tuomion tunnustamista, täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista ja täytäntöönpanoa koskevaan menettelyyn sovelletaan pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädäntöä, jollei yleissopimuksessa toisin määrätä. Muun muassa toimivaltaisesta tuomioistuimesta ulkomaisen tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevassa asiassa säädettäisiin täytäntöönpanovaltion laissa samoin kuin asian käsittelyssä noudatettavasta menettelystä. Myös tuomion täytäntöönpanokelpoisuuteen vaikuttaviin määräaikoihin, esimerkiksi vanhentumiseen, voidaan soveltaa täytäntöönpanovaltion lakia. Yleissopimuksessa kuitenkin edellytetään, että pyynnön vastaanottanut tuomioistuin toimii asiassa viipymättä. Artiklan 2 kohdan mukaan pyynnön vastaanottaneen valtion tuomioistuin ei saa kieltäytyä tunnustamasta tai panemasta täytäntöön yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa tuomiota sillä perusteella, että tunnustamista tai täytäntöönpanoa olisi pyydetty toisessa valtiossa.

Yleissopimuksen 14 artikla määrää täytäntöönpanoon liittyvistä kuluista.

Yleissopimuksen 15 artikla mahdollistaa kansallisen lainsäädännön mukaisen tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon tästä yleissopimuksesta riippumatta.

Siirtymäajat ja selitykset. III luku sisältää yleisiä määräyksiä. Yleissopimuksen 16 artikla määrää siirtymämääräyksistä, toisin sanoen yleissopimuksen ajallisesta soveltamisesta. Yleissopimusta sovelletaan tuomion tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon vain, jos yleissopimus oli voimassa tuomiovaltion ja sen valtion välillä, jossa tunnustamista ja täytäntöönpanoa haetaan, sinä ajankohtana, jona oikeudenkäynti on tullut vireille tuomiovaltiossa. Yleissopimusta ei näin ollen sovelleta takautuvasti. Tämä lisää oikeusvarmuutta, koska asianosaisten on mahdollista arvioida ennen oikeudenkäynnin aloittamista, onko asiassa annettava ratkaisu sellainen, joka voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön toisessa valtiossa ja tehdä oikeudenkäyntiä koskevat ratkaisut tästä tietoisina.

Yleissopimuksen mukaan sopimusvaltio voi antaa selityksiä, joilla rajataan yleissopimuksen soveltamista selityksen antaneessa valtiossa. Selityksistä määrätään 17-19 artikloissa. 17 artiklan mukaan sopimusvaltio voi antaa selityksen, jonka mukaan sen tuomioistuimet voivat kieltäytyä tunnustamasta tai panemasta täytäntöön toisen sopimusvaltion tuomioistuimen antamaa tuomiota, jos asianosaisten asuinpaikka, heidän välisensä oikeussuhde sekä kaikki muut riidan kannalta relevantit seikat liittyvät valtioon, jossa tunnustamista ja täytäntöönpanoa haetaan. Sopimusvaltio voi 18 artiklan mukaan myös rajata tietyn erityisen oikeudenalan yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Selityksen antavan valtion tulee kuitenkin varmistaa, ettei selitys ole tarpeettoman laaja ja että soveltamisalan ulkopuolelle rajattu oikeudenala määritellään selvästi ja täsmällisesti. Yleissopimuksen 19 artiklan mukaan valtio voi antaa selityksen, että se ei sovelle yleissopimusta sellaisiin tuomioihin, joissa oikeudenkäynnin osapuolena on ollut kyseinen valtio tai valtion puolesta toimiva luonnollinen henkilö.

Yleissopimuksen *20 artikla* edellyttää edistämään yleissopimuksen yhdenmukaista soveltamista yleissopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Yleissopimuksen toimivuuden tarkastelusta ja Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin roolista siltä osin määrätään *21 artiklassa*. Yleissopimuksen *22 artikla* sisältää erityismääräyksen niitä valtioita silmällä pitäen, joissa on useampi kuin yksi oikeusjärjestys.

Yleissopimuksen *23 artikla* käsittelee yleissopimuksen suhdetta muihin kansainvälisiin instrumentteihin. Artiklan 1 kohta sisältää tulkintasäännön, jonka mukaan yleissopimusta on tulkitettava niin pitkälle kuin mahdollista siten, että se on yhteensopiva muiden sopimusvaltioita sitovien kansainvälisten sopimusten kanssa riippumatta siitä, onko ne tehty ennen tätä yleissopimusta vai sen jälkeen. Artiklan 2 kohdan mukaan yleissopimus ei vaikuta ennen tätä yleissopimusta tehdyn valtiosopimuksen soveltamiseen sopimusvaltiossa. Tämä tarkoittaa sitä, että jos yleissopimus olisi ristiriidassa toisen vanhemman kansainvälisen sopimuksen kanssa, vanhempi sopimus saisi etusijan. Artiklan 3 kohdan mukaan yleissopimus ei tietyin edellytyksin vaikuta myöskään tämän yleissopimuksen jälkeen tehdyn valtiosopimuksen soveltamiseen sopimusvaltioissa. Artiklan 4 kohta käsittelee yleissopimuksen suhdetta yleissopimuksen osapuolena olevan alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestön sääntöihin. Artiklan mukaan yleissopimus ei vaikuta tällaisen alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestön sääntöjen soveltamiseen, siltä osin kuin on kyse sellaisen sopimusvaltion tuomioistuimen antaman tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, joka on myös kyseisen alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestön jäsenvaltio, jos säännöt hyväksyttiin ennen yleissopimuksen tekemistä. Yleissopimus ei myöskään estä alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestön yleissopimuksen tekemisen jälkeen annettujen sääntöjen soveltamista edellä mainituissa tilanteissa, siltä osin kuin ne eivät vaikuta yleissopimuksen 6 artiklan mukaisiin velvoitteisiin niitä sopimusvaltioita kohtaan, jotka eivät ole alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestön jäsenvaltioita.

Loppumääräykset. IV luku sisältää yleissopimuksen loppumääräykset. Yleissopimuksen *24 artikla* käsittelee yleissopimuksen allekirjoittamista, ratifiointia ja hyväksymistä tai siihen liittymistä. Yleissopimus on avoin kaikille valtioille. Jos valtiossa on useampia hallinnollisia alueita, joiden oikeusjärjestelmät poikkeavat toisistaan siltä osin kuin on kysymys yleissopimuksessa määrätyistä asioista, valtio voi antaa yleissopimuksen *25 artiklan* mukaisen selityksen, jossa se ilmoittaa yleissopimuksen tulevan sovellettavaksi yhden tai useamman alueen osalta. Yleissopimuksen *26—27 artiklat* käsittelevät itsenäisten valtioiden muodostamien alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestöjä ja mahdollistavat Euroopan unionin liittymisen yleissopimukseen.

Yleissopimuksen voimaantulosta määrätään *28 artiklassa*. Artikla käsittelee yhtäältä yleissopimuksen kansainvälistä voimaantuloa ja toisaalta yleissopimuksen voimaantuloa niiden valtioiden osalta, jotka ratifioivat tai liittyvät yleissopimukseen sen kansainvälisen voimaantulon jälkeen. Yleissopimuksen 29 artiklan mukaiset sopimusvaltioiden ilmoitukset yleissopimuksen välisten suhteiden syntymisestä liittyvät voimaantuloon. Yleissopimus tulee kansainvälisesti voimaan sen määräajan päättymistä seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, jonka kuluessa voidaan tehdä 29 artiklan 2 kohdan mukaisesti ilmoitus sen toisen valtion osalta, joka on tallettanut ratifioimis- tai muun liittymisasiakirjansa tallettajalle Alankomaiden ulkoministeriöön. Tämän jälkeen yleissopimus tulee voimaan kunkin sen myöhemmin ratifioivan tai hyväksyvän tai siihen liittyvän valtion osalta sen määräajan päättymistä seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, jonka kuluessa kyseisen valtion osalta voidaan tehdä ilmoitukset 29 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Jos valtiossa on eri hallinnollisia alueita, artikla sisältää voimaantulomääräyksen myös näiden osalta.

Edellä mainittu yleissopimuksen *29 artikla* määrää yleissopimuksen mukaisten suhteiden syntymisestä sopimusvaltioiden välillä. Tällä tarkoitetaan sitä, miten ja millä edellytyksillä yleis-

sopimus tulee sovellettavaksi kahden sopimusvaltion välillä. Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin puitteissa laadituissa yleissopimuksissa on erilaisia sopimusosapuolten välisiä suhteita koskevia ratkaisuja. Tämä yleissopimus on avoin eli kaikki valtiot voivat liittyä yleissopimukseen. Yleissopimuksen sovellettavaksi tuleminen kahden sopimusvaltion välisissä suhteissa edellyttää kuitenkin sitä, että sopimusvaltio ei uuden valtion liittyessä yleissopimukseen tee ilmoitusta siitä, että kyseisen valtion ratifiointi, hyväksyminen tai liittyminen ei johda yleissopimuksen mukaisten suhteiden syntymiselle sen ja yleissopimukseen liittyvän valtion välille. Sopimukseen liittyvä uusi valtio voi tehdä vastaavan ilmoituksen jonkun tai joidenkin sopimukseen jo aiemmin liittyneiden valtioiden osalta tallettaessaan ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymisasiakirjansa.

Yleissopimuksen 30 artikla sisältää määräyksiä selitysten antamisesta. Selityksiä on mahdollista antaa joko yleissopimukseen liittyessä tai vaihtoehtoisesti myös myöhemmin. Yleissopimuksen irtisanomisesta määrätään 31 artiklassa. Yleissopimuksen 32 artikla sisältää määräyksiä yleissopimuksen tallettajan velvoitteista.

5 Oikeusperusta ja unionin toimivalta asiassa

Unionin toimivalta säännellä ulkomaisten tuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon siviili- ja kauppaoikeuden alalla liittyviä asioita perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 81 artiklan 2 kohdan a alakohtaan. SEUT-sopimuksen 3 artiklan 2 kohdan mukaan unionilla on yksinomainen toimivalta tehdä kansainvälinen sopimus siltä osin kuin se voi vaikuttaa Euroopan unionin yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta.

Jäsenvaltioiden välillä siviili- ja kauppaoikeuden alaan kuuluvien tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta säädetään muun muassa Bryssel Ia -asetuksessa. Tämän vuoksi unionilla on yksinomainen ulkoinen toimivalta tehdä sopimuksia siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen kolmansien maiden tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta.

Tuomioita koskeva yleissopimus ulkomaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta kuuluu unionin yksinomaiseen ulkoiseen toimivaltaan. Unioni voi liittyä siihen SEUT-sopimuksen 81 artiklan 2 kohdan a alakohdan ja 218 artiklan 6 kohdan a alakohdan nojalla. SEUT-sopimuksen 218 artiklan mukaan neuvosto tekee päätöksen sopimuksen tekemisestä määränemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Euroopan unionin jäsenvaltiona yleissopimus tulee Suomea sitovaksi, kun Euroopan unioni tallettaa liittymiskirjansa tallettajalle sen jälkeen, kun neuvostossa on tehty päätös yleissopimuksen tekemisestä eli yleissopimukseen liittymisestä. Mitään erillistä päätöstä yleissopimuksen hyväksymisestä tai voimaansaattamisesta ei Suomessa tämän jälkeen enää tehdä.

Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyn, Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan 1 ja 2 artiklan nojalla Tanska ei osallistu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston soveltamiseen. Tästä johtuen muun muassa oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa koskevat yhteisön säädökset eivät sido Tanskaa eikä niitä sovelleta Tanskassa. Tanska liittyy yleissopimukseen itse, jos se pitää sitä tarkoituksenmukaisena.

6 Vaikutukset Suomen kannalta

Tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisissä suhteissa säädetään ensisijaisesti Bryssel Ia-asetuksessa. Ulkomaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta määrätään myös Luganon yleissopimuksessa. Näiden lisäksi Haagin konferenssin piirissä laadittu oikeuspaikkayleissopimus määrää tuomioistuimen yksinomaisiin oikeuspaikkasopimukseen perustuvasta toimivallasta ja tällaisen sopimuksen perusteella toimivaltaisen tuomioistuimen antamien tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sopimusvaltioissa. Suomi on tullut sekä Luganon yleissopimuksen että Haagin oikeuspaikkayleissopimuksen sopimuspuoleksi Euroopan unionin jäsenvaltiona.

Suomessa ei ole yleistä kansallista lainsäädäntöä vieraassa valtiossa annetun siviilioikeuden alaan kuuluvan tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta. Toisessa valtiossa annetut tuomiot eivät näin ollen ole Suomessa täytäntöönpanokelpoisia eivätkä saa täällä oikeusvoimaa, ellei asiasta ole erikseen valtiosopimuksella sovittu. Maailmanlaajuinen yleissopimus tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- tai kauppaoikeuden alalla olisi näin ollen merkittävä muutos nykytilaan. Se tarkoittaisi, että Suomessa annetut tuomiot tunnustettaisiin ja pantaisiin tulevaisuudessa täytäntöön muissa sopimusvaltioissa, ja että muissa sopimusvaltioissa annetut tuomiot vastaavasti tunnustettaisiin ja pantaisiin täytäntöön Suomessa yleissopimuksen mukaisin edellytyksin.

Tullessaan voimaan ulkomaisten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva yleissopimus tulisi ensisijaisesti sovellettavaksi suhteessa sellaisiin valtioihin, jotka eivät ole unionin jäseniä eivätkä Luganon yleissopimuksen sopimusvaltioita. Tällaisia valtioita voisivat olla esimerkiksi Yhdysvallat, Kiina ja Japani, jos ne osaltaan ratifioivat sopimuksen. Unionin jäsenvaltioiden välisiin suhteisiin yleissopimus ei vaikuta, vaan niihin sovelletaan jatkossakin Bryssel Ia -asetusta. Yleissopimus ei vaikuta myöskään Luganon yleissopimuksen tai Haagin oikeuspaikkayleissopimuksen soveltamiseen, koska aiemmilla sopimuksilla on etusija yleissopimuksen 23 artiklan nojalla.

Maailmanlaajuisesti sovellettavaa yleissopimusta voidaan pitää hyödyllisenä sekä yksityishenkilöiden että kansainvälisesti toimivien yritysten kannalta. Riita-asioissa annettujen tuomioiden nykyistä laajempi liikkuminen rajojen yli lisää oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta niin yksityishenkilöille kuin kansainvälisesti toimiville yrityksille.

Yleissopimuksen täytäntöönpanosta voidaan arvioida aiheutuvan viranomaisille joitakin kustannuksia mm. siitä, että yleissopimuksen alaan kuuluvia pyyntöjä tulisi viranomaisten käsiteltäväksi. Nämä kustannukset arvioidaan kuitenkin vähäisiksi.

7 Ahvenanmaan toimivalta

Lainkäyttöön ja tuomioiden täytäntöönpanoon liittyvä sääntely kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 23 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

8 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Valtioneuvoston U-kirjelmä on valmisteltu oikeusministeriössä. Luonnos U-kirjelmäksi on käsitelty oikeudelliset kysymykset –jaoston (EU-35) kirjallisessa menettelyssä 3-8.9.2021.

9 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto kannattaa komission ehdotusta EU:n liittymisestä 2 heinäkuuta 2019 hyväksytyyn yleissopimukseen ulkomaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa.

Valtioneuvosto hyväksyy komission ehdottamien selitysten antamisen. Mikäli jäsenvaltiot esittäisivät neuvotteluissa muutoksia komission ehdottamiin selityksiin tai esittäisivät, että Euroopan unioni antaisi liittyessään muita yleissopimuksen mahdollistamia selityksiä, valtioneuvosto suhtautuu selitysten antamiseen joustavasti edellyttäen, että muutokset eivät merkittävästi kavenna yleissopimuksen soveltamisalaa ja kokonaistavoitetta.